

รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

MODEL OF MONASTERY MANAGEMENT EFFICIENCY REGARDING CULTURAL TOURISM OF THE SANGHA ORDER IN PHRA NAKHON SRI AYUTTHAYA PROVINCE

พระครูสมุทรพุลสวัสดิ์ ฐิตสีโล, พระสุธีวীরบัณฑิต (ไชว ฑลสนธิโย),
พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภโณ)

Phrakhrusamuphoonsawat Thitisilo, Phra Suthiwirabandit (Cho Thassaneeyo),
Phrakhrusuthikittibundit (Krisada Kittisobhano)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการ 2. ศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการ 3. นำเสนอรูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการ มีจุดแข็ง คือ มีวัดที่โดดเด่นทางประวัติศาสตร์ สวยงามและเหมาะสำหรับการเรียนรู้ มีวัดท่องเที่ยวอยู่หลายวัด และจัดงานประเพณีตลอดปี จุดอ่อน คือ ขาดการจัดการเชิงระบบ ขาดความรู้ในการทำการโฆษณา โอกาส คือ คณะสงฆ์และหน่วยราชการให้การสนับสนุนงบประมาณและบุคลากร มีสื่อออนไลน์ TV YouTuber ให้ความสนใจ อุปสรรค คือ เจ้าอาวาสไม่มีนโยบายจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ระบบราชการบางส่วน ที่ไม่เอื้อต่อการจัดการ การเงินที่จำกัด 2. องค์ประกอบในการบริหารจัดการ พบว่า มีการวางแผนร่วมกันระหว่างวัด หน่วยงานท้องถิ่น และประชาชน ลงมือทำตามแผนโมเดล มีการเก็บข้อมูลผลงานที่ดำเนินการและข้อควรปรับปรุง ซึ่งอาจเป็นผลการประเมินความพึงพอใจหรือข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว

และหาบุคลากรภายนอกมาร่วมบริหาร และร่วมในกระบวนการปรับปรุงแก้ไข 3. รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการประกอบด้วย ด้านการโฆษณา ต้องโฆษณาในสิ่งที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ด้านการจัดการบุคลากร ดึงชุมชนให้มีส่วนร่วม เช่น จัดการแสดงพื้นบ้าน ด้านการบริการ ผู้ให้บริการพูดจาไพเราะ มีอัธยาศัยดี ด้านการรักษาความปลอดภัย รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาสาสมัครมาดูแลความเรียบร้อย

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; พระสังฆาธิการ

Abstract

this academic article presents the importance of the ruling monarch who is very important contributor to lead the people and the nation to prosperity or decline. If the country gets the good and virtuous and knowledgeable king, it will lead the people and the nation to their well-being. Duties of the king in social control are to prevent and suppress people who may be the threat to society such as thieves including the duty to help the people not to be deprived of food. The use of power depends on what direction the King will use his power.

The objectives of the exercise of the ruler power can be summarized as two things: 1. the use of power for personal use 2. the use of power for the public for the benefit of the public and to the public. In addition, the study of kings in Tripitaka was also found that many kings were involved in Buddhism. and appeared in Tripitaka. But the outstanding ones should be taken as examples were: 1) King Bimbisara 2) King Asoka the Great 3) King Gopala

Keywords: Efficiency; Management; Cultural Tourism; Monk

บทนำ

วัดเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมของไทย เป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมไทยทั้งดงาม (พระครูโอภาสกิตติวัฒน์ ที่ปรมโม และระวีง เรื่องสังข์, 2559) สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนไทยในอดีต นักท่องเที่ยวที่มาเยือนวัดจะได้สัมผัสกับความสวยงามของศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย ได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมไทย ตลอดจนได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของคนไทยในท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวตามวัดในประเทศไทยมีมานานแล้ว เดิมทีเป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงบุญ

(พระปลัดสุตฤทธิ์ ธนสารโ และยโสธารา ศิริภาประภากร, 2563) ผู้คนมานมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือประกอบศาสนกิจเพื่อความเป็นสิริมงคล ต่อมาเมื่อนักท่องเที่ยวเริ่มให้ความสนใจบรรดาเสนาสนะอันทรงคุณค่าและมีรูปแบบศิลปกรรมอันงดงามทั้งหลายภายในวัดก็ทำให้วัดที่มีเสนาสนะอันงดงามและมีความเป็นมาที่บ่งบอกถึงอดีตอันรุ่งเรืองกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย (ภักชดา พูนสุวรรณ และอรพิน ตันติวิรุฬห์, 2566) และเป็นแหล่งจ้างงานหลักของคนไทยหลายล้านคน (วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ, 2558) ทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีความหลากหลาย สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. ประเภทธรรมชาติ ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของนักท่องเที่ยวทั่วโลก เช่น ทะเล น้ำตก ชายหาด เกาะ อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น 2. ประเภทประวัติศาสตร์ และศาสนา ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีมรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลาย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลก (รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และคณะ, 2559) เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วัด ศาลเจ้า เป็นต้น 3. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมที่หลากหลาย เป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลก เช่น ตลาดน้ำ งานประเพณีลอยกระทง สงกรานต์ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (ภัยมณี แก้วสง่า และนิศาชล จานงศรี, 2555) ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ ภาครัฐและเอกชนจึงควรร่วมมือกันส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงมีส่วนร่วม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสกับวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เคยเป็นราชธานีของประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นแหล่งรวมมรดกทางวัฒนธรรมและโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่ามากมาย เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศไทย สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างโอกาสในการพัฒนาธุรกิจและบริการต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำเป็นต้องมีการวางแผนและการ

บริหารจัดการอย่างเหมาะสม เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน (ปณต อัครชัย, 2565) โดยไม่ส่งผลกระทบต่อมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยเห็นว่าวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากมาย และมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นด้านประวัติศาสตร์ และมรดกศิลปวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน อีกทั้งยังมีพุทธศิลปกรรมที่สวยงามและมีคุณค่ามากมาย ทั้งที่มีมาแต่โบราณและสร้างขึ้นใหม่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมและเข้ากับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร และผู้ให้ข้อมูล

แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับปกครอง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 3 ได้แก่ กลุ่มข้าราชการนักวิชาการทางด้านทฤษฎีทางการจัดการที่มีความเชี่ยวชาญและมีความรู้ด้านวัฒนธรรมและประเพณีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสถานที่ท่องเที่ยว 5 คน กลุ่มที่ 5 ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 5 รูปหรือคน รวมทั้งสิ้น 25 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป องค์ประกอบในการบริหารจัดการและนำเสนอรูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารโดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณ 2500, พระไตรปิฎก(ภาษาไทย) ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง และได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ 2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 จุดแข็ง คือ มีวัดที่โดดเด่นทางประวัติศาสตร์ สวยงามและเหมาะสำหรับการเรียนรู้ มีเกจิอาจารย์ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป มีวัดที่ดำเนินการเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอยู่หลายวัด และจัดงานประเพณีตลอดปี

1.2 จุดอ่อน คือ ขาดการจัดการเชิงระบบ การประชาสัมพันธ์วัดท่องเที่ยวยังขาดความรู้ในการทำการโฆษณา กิจกรรมของพระภิกษุถูกละเลย

1.3 โอกาส คือ คณะสงฆ์และหน่วยราชการให้การสนับสนุนงบประมาณและบุคลากร มีสื่อออนไลน์ TV YouTuber ให้ความสนใจ มีศักยภาพ ด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

1.4 อุปสรรค คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสไม่มีนโยบายที่จะพัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ระบบราชการบางส่วนที่ไม่เอื้อต่อการจัดการ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หรือการเงินที่จำกัด และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. องค์ประกอบในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

2.1 การวางแผน มีการวางแผนร่วมกันระหว่างวัดกับหน่วยงานในท้องถิ่น รวมถึงประชาชน

2.2 การลงมือปฏิบัติ มีการลงมือทำตามแผนโมเดล พร้อมกำหนดเวลารวมทั้งรายละเอียดอื่นที่เหมาะสม

2.3 การตรวจสอบ มีการเก็บข้อมูลผลงานที่ดำเนินการและข้อควรปรับปรุง ซึ่งอาจเป็นผลการประเมินความพึงพอใจหรือข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว

2.4 การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม มีการจัดหาบุคลากรภายนอกมาร่วมบริหารส่วนที่จำเป็น และเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในกระบวนการปรับปรุงแก้ไข

3. รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย

3.1 ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ต้องประชาสัมพันธ์ในสิ่งที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย การประชาสัมพันธ์ แบบ “ซอพต์พาวเวอร์” มักจะใช้ได้ดี กับวัดที่เป็นที่รู้จักของคนส่วนใหญ่ และควรทำอย่างต่อเนื่องไม่ให้ขาดตอน

3.2 ด้านการจัดการบุคลากร ดึงชุมชนให้มีส่วนร่วม ในด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น จัดการแสดงพื้นบ้าน ค้นหาบุคลากรเป็นผู้ที่มีศรัทธาเป็นจิตอาสาชอบทำบุญ ร่วมบุญมาช่วยเหลืองานในวัดด้านการบริการ

3.3 ผู้ให้บริการพูดจาไพเราะ มีอัธยาศัยดี ดูเป็นมิตรญาติธรรมที่ดี แนะนำแหล่งท่องเที่ยว และจัดข้อมูลให้ได้รับความรู้ไปพร้อม ๆ กัน การบริการห้องน้ำมีการดูแลรักษาความสะอาดอยู่เสมอ ที่จอดรถมีเพียงพอ มีถังแยกขยะแห้ง ขยะเปียก

3.4 ด้านการรักษาความปลอดภัย รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาสาสมัครมาดูแลความเรียบร้อย ติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งป้ายเตือนอุบัติเหตุ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน

2. องค์ประกอบในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ พระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า มีการวางแผนร่วมกันระหว่างวัดกับ หน่วยงานในท้องถิ่น รวมถึงประชาชน ลงมือทำตามแผนโมเดล พร้อมกำหนดเวลา รวมทั้ง รายละเอียดอื่นที่เหมาะสม มีการเก็บข้อมูลผลงานที่ดำเนินการและข้อควรปรับปรุง ซึ่งอาจ เป็นผลการประเมินความพึงพอใจหรือข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว และหาบุคคลากร ภายนอกมาร่วมบริหารส่วนที่จำเป็น และเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมีส่วนร่วม

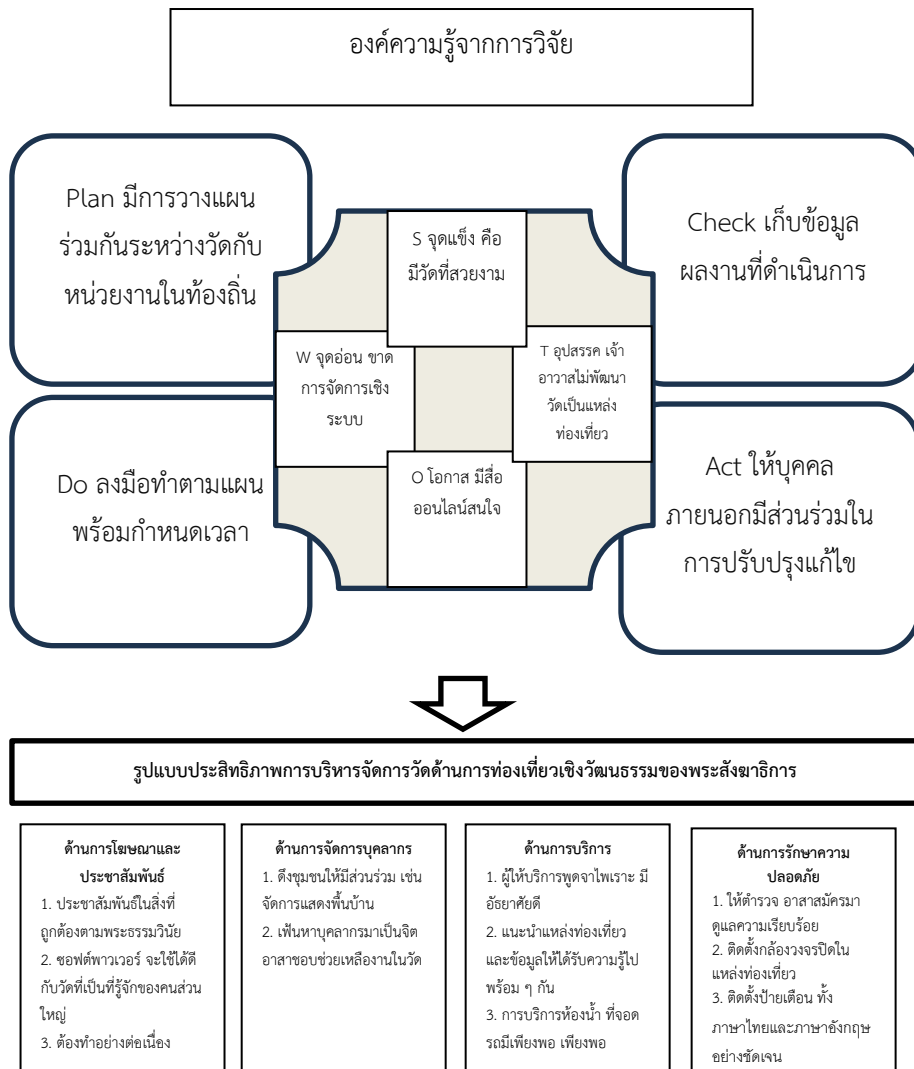

ในกระบวนการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเอกลักษณ์ อชิโต (2562) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า การวางแผน ต้องมาจากความต้องการและความพร้อมของคนในชุมชน ทำในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมมือพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น การจัดศูนย์บริการการท่องเที่ยวพัฒนารายการหรือโปรแกรมนำนักท่องเที่ยวไปชุมชนเพื่อเสนอนักท่องเที่ยว การลงมือปฏิบัติ จัดแบ่งหน้าที่การให้บริการตามความถนัดของแต่ละฝ่าย การตรวจสอบ คำนึงถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามไว้พร้อม ๆ กับการรับผิดชอบดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน และพัฒนาวัดสร้างเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบนพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมกัน การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม นำองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์หรือเทคโนโลยีมาพัฒนาและส่งเสริมวัดในด้านที่ดี

3. รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการประกอบด้วย ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ต้องประชาสัมพันธ์ในสิ่งที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ด้านการจัดการบุคลากร ดึงชุมชนให้มีส่วนร่วม ในด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น จัดการแสดงพื้นบ้าน ด้านการบริการ ผู้ให้บริการพูดจาไพเราะ มีอัธยาศัยดี ความเป็นมิตรญาติธรรมที่ดี แนะนำแหล่งท่องเที่ยว และจัดข้อมูลให้ได้รับความรู้ไปพร้อมๆกัน ด้านการรักษาความปลอดภัย รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจอาสาสมัครมาดูแลความเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากิตติกร กิตติกรโก (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง ด้านการจัดการบุคลากร จัดให้มีมีคฤหบดีประจำสถานที่ท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ด้านการบริการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานครบ มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ตลอดจนมีตลาดนัดร้านอาหารไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ด้านการรักษาความปลอดภัย มีการกำหนดจำนวนผู้เข้าชมให้เหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัย

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย แสดงให้เห็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยรูปแบบสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม องค์ประกอบในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยว และนำเสนอรูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

รูปแบบสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า จุดแข็ง คือ เป็นเมืองมรดกโลกทาง ประวัติศาสตร์ มีวัดและสิ่งปลูกสร้างที่สวยงาม มีกิจกรรมและประเพณีวิถีพุทธที่น่าสนใจ และเป็นทีหลากหลาย การเดินทางสะดวก มีการจัดกิจกรรมและงานประเพณีตลอดทั้งปี ด้านจุดอ่อน คือ การดำเนินงานที่ไม่ต่อเนื่องและขาดความชัดเจนในการบริหารจัดการ

ขาดการจัดการเชิงระบบและการประชาสัมพันธ์ โอกาส คือ มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีการพัฒนาเส้นทางกิจกรรมใหม่ ๆ มีสื่อออนไลน์ให้ความสนใจมาถ่ายทอดรายการ มีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีตลอดทั้งปี และอุปสรรค คือ พระสงฆ์เจ้าอาวาสไม่มีแนวทางพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยว การปิดวัดหรือจำกัดการเข้าชมให้แก่ญาติโยม ขาดความสามารถในการจัดการและพัฒนาวัด ความยากลำบากในการร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการในบางเรื่อง การขาดความรู้และทักษะของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

สภาพทั่วไปจึงนำไปสู่องค์ประกอบในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ใช้หลักการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ของเดมมิง (Deming) คือ การวางแผน (Plan - P) การปฏิบัติตามแผน (Do - D) การตรวจสอบ (Check - C) นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข (Action - A) และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยการวางแผน มีการวางแผนร่วมกันระหว่างวัดกับหน่วยงานในท้องถิ่น รวมถึงประชาชน การลงมือปฏิบัติ มีการลงมือทำตามแผนโมเดล พร้อมกำหนดเวลา รวมทั้งรายละเอียดอื่นที่เหมาะสม การตรวจสอบ มีการเก็บข้อมูลผลงานที่ดำเนินการและข้อควรปรับปรุง ซึ่งอาจเป็นผลการประเมินความพึงพอใจหรือข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม มีการจัดหาบุคลากรภายนอกมาร่วมบริหารส่วนที่จำเป็น และเปิดโอกาสให้บุคลากรภายนอกมีส่วนร่วมในกระบวนการปรับปรุงแก้ไข

รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ต้องประชาสัมพันธ์ในสิ่งที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย การประชาสัมพันธ์แบบซอฟต์แวร์ มักจะใช้ได้ดี กับวัดที่เป็นที่รู้จักของคนส่วนใหญ่ และควรทำอย่างต่อเนื่องไม่ให้ขาดตอน ด้านการจัดการบุคลากร ดึงชุมชนให้มีส่วนร่วมในด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น จัดการแสดงพื้นบ้าน ค้นหาบุคลากรเป็นผู้ที่มีศรัทธาเป็นจิตอาสาชอบทำบุญ ร่วมบุญมาช่วยเหลืองานในวัดด้านการบริการ ผู้ให้บริการพูดจาไพเราะ มีอัธยาศัยดี เป็นมิตรญาติธรรมที่ดี แนะนำแหล่งท่องเที่ยว และจัดข้อมูลให้ได้รับความรู้ไปพร้อม ๆ กัน การบริการห้องน้ำมีการดูแลรักษาความสะอาดอยู่เสมอ ที่จอดรถมีเพียงพอ มีถังแยกขยะแห้ง ขยะเปียก ด้านการรักษาความปลอดภัย รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาสาสมัครมาดูแลความเรียบร้อย ติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งป้ายเตือนอุบัติเหตุ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อกำกับดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่บุคลากรในวัด
3. การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระสังฆาธิการควรพัฒนาบุคลากรและผู้นำในวัดให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีทักษะในการบริการนักท่องเที่ยว และสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด เช่น ปรับปรุงภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีและประทับใจ
3. การประชาสัมพันธ์และการตลาดผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อวิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อคณะสงฆ์และชุมชน
2. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของวัดและชุมชน
3. การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ปณต อัสวชัย. (2565). อัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบยั่งยืนของ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง. *วารสารลวาศรี*, 6(1), 19-35.
- พระครูโสภาสภิตติวัฒน์ ทีปธมโม และระวีง เรื่องสังข์. (2559). การพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมที่ยั่งยืน. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(2), 87-95.
- พระปลัดสุตฤทธิ ธนสารโร และยโสธารา ศิริภาประภากร. (2563). ศาสนากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญสู่วัดไพรพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 4(1), 79-92.

- พระมหากิตติกร กิตติกรโก. (2565). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดใน
จังหวัดนนทบุรี (ดุष्ฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสำราญ ญาณุตตโม. (2561). การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
จังหวัดสมุทรสงคราม (ดุष्ฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ
เชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเอกลักษณ์ อชิโต. (2562). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดใน
จังหวัดสมุทรสงคราม (ดุष्ฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาคุดา พูนสุวรรณ และอรพิน ต้นติวิรุฬห์. (2566). เศรษฐกิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน :
การพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(3),
118-127.
- ภัณณิ แก้วสง่า และนิศาชล จ้านงศรี. (2555). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือกใหม่
ของการท่องเที่ยวไทย. *Suranaree Journal of Social Science*, 6(1), 91-109.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และคณะ. (2559). ฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อ
การท่องเที่ยววิถีไทยของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา
การท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. *Journal of Community
Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 9(3),
127-139.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. (2558). การพัฒนาและการปรับตัวของการท่องเที่ยวไทย ใน
การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *ROMPHRUEK JOURNAL*, 33(1), 57-78.